

VOTUM FOR KNUD HANSEN

Knud Hansen er født 1898, blev cand.theol. 1924, var præst 1925-44, seminarielærer 1944-53 og forstander for Askov højskole 1953-68.

Det er en fornem dansk tradition, at der uden for universitetet drives teologisk forskning af høj kvalitet og af vidtrækkende betydning, også for universitetsteologien. Knud Hansen er et eksempel fra den sidste generation.

Som hans forfatterskab viser, er hans læsning især koncentreret om Grundtvig, Kierkegaard, Marx, Dostojevskij, Hegel, Nietzsche og Vilhelm Grønbech. Dette giver et vink om, hvilken åndstype han er: det er påtrængende, aktuelle livsanskuelsesspørgsmål, der beskæftiger ham. Af samme grund bliver hans forskning en engageret forskning; et aktuelt kulturelt eller ideologisk opgør kræver et stykke solidt baggrundsarbejde gjort, hvorefter Knud Hansen udfører det. Han er en mand uden de store fagter, og hans stil er bred og rytmisk, - men alligevel smitter det engagement, der dikterer hans forskning, af på denne; gennem rytmen spores opgøret og lidenskaben i det. Efter det seneste årtis opbrud fra de mere bornerte sider af det positivistiske videnskabsideal, er sansen skærpet for det værdifulde netop i en sådan forskningstilskyndelse, og den giver i Knud Hansens tilfælde ikke blot læseværdige, men meget pålidelige resultater, resultater som vanskeligere ville være nået med en anden metode.

I sine yngre dage tilhørte han den (endnu ikke stivnede) Tidehvervs-bevægelse og gav sine vigtige bidrag til det tidehvervske opgør i "Oxfordismen eller Evangeliet" (1935) og "Forkyndelsen i Kaj Munks Forfatterskab" (1942).

Hans vigtigste indsats ligger imidlertid i det senere forfatterskab, der bæres af inspirationen fra Grundtvig og Grønbech, og som bl.a. derfor binder teologi og kulturfilosofi sammen i en bemærkelsesværdig og - for den systematiske teologi ved universiteterne - efterstræbelsesværdig enhed.

Først sker det kritisk i det store værk, "Søren Kierkegaard. Ideens digter" (1954, 383 s.). I en stort anlagt gennemgang af hele forfatterskabet frem til Corsar-striden fastholdes én klar tese: at der er tale om "stadier i inderlighed", - desto intensere og inderligere, jo mere den ydre virkelighed forsvinder på vejen frem til paradoksreligiositeten B; frihed eller salighed er forbundet med den yderste lidelse i afkald på et forhold til medmennesker, ja, til hele den sanselige virkelighed. Knud Hansen har intet til overs for denne livsfornægtende religiøsitet; han betragter den som den sidste og fuldt konsekvente udgave af vestlig, især middelalderlig verdensflugt, hvorfra der ingen vej går tilbage.

Dette vakte ikke udelt begejstring i den kierkegaardske, især den tidehvervske, lejr. Men en mand som Hal Koch roste bogen stærkt, og den fik sin fortsættelse nogle år senere i Løgstrups "Opgør med Kierkegaard". Der skete noget med Knud Hansens bog. Efter den kunne man ikke være Kierkegaard-tilhænger uden explicite at vise, at det ikke havde livsfjendske konsekvenser; og at påvise det, er tydeligt nok meget besværligt.

Knud Hansens teologiske kulturkritik folder sig herefter følgerigtigt ud med en række ny facetter. Den ydre verden dukker op. Det demonstreres litterært med "Revolutionær samvittighed. Udvalgte taler og essays om Karl Marx og Søren Kierkegaard" (1965, 213 s.) (jfr. de retrospektive "Refleksioner fra en kakkellovnskrog", Dansk Udsyn 1974, s. 333-387). En lang række fænomener i 50'ernes og 60'ernes samfundsliv underkastes kritik ud fra Knud Hansens livssyn: oprustningen, terrorbalancen, u-landsproblematikken, det fremmedgørende arbejde, den automatiske økonomiske vækst og destruktionsen af omverdenen. Bag samfundets og kulturkredsens misere ligger for Knud Hansen et reduktionistisk syn på mennesket og dets verden, hvor det glemmes, at mennesket er mere end en refleksmekanisme, og at den givne tilværelse er levende. Ved hjælp af Marx kritiseres Kierkegaard, og ved hjælp af Kierkegaard Marx og positivismen. Før den marxistiske bølge har Knud Hansen frugtbargjort Marx, før den økologiske bølge har

han formuleret sig mod ødelæggelsen af naturen, før man (f.eks. Arne Næss) efterlyser en "holistisk" tænkning, har Knud Hansen vovet den.

Den modne frugt af Knud Hansens bestræbelser foreligger i det storslåede værk om "Dostojevskij" (1973, 468 s.). Hele forfatterskabet gennemgås. Stilistisk er bogen mesterlig, som genre helt speciel ved sin énhed af genfortælling, fortolkning og nyrefleksion. Det er ikke et litteraturhistorisk værk, men det er en sikker og myndig livsfilosofisk og teologisk tolkning af Dostojevskij (og kan Dostojevskij mon tolkes færdig uden filosofisk og teologisk ekspertise?), som samtidig vil være den positive udfoldelse af grundtræk i Knud Hansens egen livsforståelse. Det polemiske er nu fortrinsvis indirekte sagt. Derimod siges det uden omsvøb, at livet er værd at leve (mod Kierkegaard), men at det, der gør, at det er værd at leve, i sidste instans er det ved det, som vi som mennesker og samfund aldrig får magt over (mod marxisme og "videnskabelig" og "teknokratisk" livsforståelse). Menneskets kulturelle og samfundsopbyggende bestræbelser finder først deres balance i forståelse af, hvor kulturen har sine grænser: i den levende natur og i menneskets irreducibile værdighed. Det gådefulde er et vigtigt begreb i bogen; fremstillingen af Dostojevskijs religiøse livsforståelse bliver det, hvori Knud Hansen beskedent eksponerer sig selv.

Knud Hansens to store værker om Kierkegaard og om Dostojevskij har begge et format, som klart placerer dem på højde med eller højere end doktordisputater. Men de er skrevet uden skelen til akademiske meriteringshensyn, fordi Knud Hansen ikke havde brug for eller ikke havde tid til at tage sådanne hensyn. At han med meget lidt ekstra møje kunne have gjort det, er hævet over enhver tvivl, ja, Kierkegaard-bogen ville formentlig uden videre kunne antages som disputats i den skikkelse, den har. Hvad der imidlertid vejer lige så tungt er, at Knud Hansen før nogen anden i dansk teologi praktiserede den nævnte enhed af teologi og kulturkritik og med stor dygtighed. I hans forstandertid var der bestemte vigtige sider af den systematiske teologi, som man bedre kunne lære på Askov højskole end på noget af fakulteterne.

At Knud Hansen, der fyldte 80 år i går, stadig er ved sine evners fulde brug, viser en tankevækkende omarbejdelse af bogen "Den kristelige troslære" (1948), foretaget i vinter: "Den kristne tro" (1978, 246 s.; er i trykken). Den vil blive benyttet i fakultetets undervisning.

Der skulle være mere end god grund til at gøre ham til dr. theol. honoris causa.

Ovenstående votum, som af professorerne Ole Jensen og Leif Grane er forelagt det teologiske fakultetsråd den 10.5.1978, er eenstemmigt tiltrådt.

p.f.v.

18.5.1978

Knud Banning, dekan.